

Mit tanítsunk az értékpapírszámításból a közép- és polgári iskolákban?

A tanterv az értékpapírszámítást a III. osztály tanítási anyagába illeszti bele, amikor a tanulók már a kamatszámításban és természetesen a százalékszámításban is elegendő gyakorlattal bírnak. Minthogy azonban a heti 4 óra mellett az egész tanévben kerekén 130 óra áll a tanár rendelkezésére és ezalatt az egész tananyagot fel kell dolgozni, alig szánhatunk többet 6—7 óránál az értékpapírszámításra. Ez bizony nagyon kevés ennek a résznek alapos megtanítására, éppen azért kényes didaktikai probléma, hogy ilyen kevés idő alatt különösen mire fektessünk súlyt az értékpapírszámítás köréből? Véleményem szerint itt nem szabad megelégednünk magának a számításnak mechanikus begyakorlásával, hanem ki kell emelnünk az értékpapírok nagy közgazdasági jelentőségét általánosságban és ki kell térnünk — ha röviden is, — a speciális magyar viszonyokra. A következő soroknak az a célja, hogy ismertesse a magyar értékpapírpiacra kialakult újabb viszonyokat és adás-vételnél felmerülő költségszámításokat.

1. Az értékpapírok nosztrifikálásáról.

1924-ben vett fel 250 millió aranykorona összegben dollár névértékben az államháztartás szanálására 20 éves törlesztésre $7\frac{1}{2}\%$.

A magyar értékpapírok között több olyan papír akad, amelyet külföldi tőzsdéken is jegyeznek. Így pl. a Népszövetségi kölcsönt, (melyet a magyar állam a Népszövetség közvetítésével kamatláb mellett), jegyzik Londonban és Newyorkban, a Magyar Általános Hitelbank részvényét (röviden Magyar hitelt) Bécsben, Londonban, Berlinben, az Osztrák hitelt Newyorkban stb. Ezeket a papírokat tehát az említett külföldi tőzsdéken is lehet adni-venni, ami azután az ú. n. *arbitrázs-ügyletekre vezetett*. Ennek lényege az, hogyha valamelyik magyar papír P-re átszámított külföldi árfolyama (a paritás) kisebb, mint a budapesti árfolyam, ott külföldön egy bizományosunkkal megvételjük, ideszállítjuk és itthon eladjuk. Az árfolyamok közti különbség (nem számítva a vétel-eladással járó elég tetemes költségeket), az arbitrázsór nyeresége. Ha megfordítva: nálunk olcsóbb a papír, mint külföldön, itt vesszük meg és kiszállítjuk külföldre.

Az értékpapír-arbitrázs tehát spekulációs üzlet. Nem minden külföldön jegyzett értékpapírunk alkalmas arbitrázsra, mert ha az árfolyamkülönbszet olyan csekély, hogy a költségeket nem, vagy éppen csak hogy fedezi, az arbitrázást végrehajtani nem érdemes. Viszont vannak olyan papírjaink, melyek ki-

válóan alkalmasak arbitrázsra, mint pl. az Ofa és a Bauxit részvény, ezek az ú. n. *típusos arbitrázs-papírok*.

Normális viszonyok között, szabad devizaforgalom mellett az értékpapírarbitrázs nem volt káros az ország közgazdaságára, sőt a kereslet és kínálat viszonyának árfolyamszabályozó hatása folytán bizonyos tekintetben még előnyös is volt, mert a külföldi és belföldi árfolyamok közti különbséget csökkentette, az árfolyamokat *nivellálta*. De 1931. óta kötött devizagazdálkodás folyik, minden pengő, amely külföldre jut és ott eladásra kerül, a kínálat folytán csökkenti a pengő külföldi árfolyamát és így rontja valutánkat. Ezért adta ki a kormány a különböző szigorú rendeleteket, melyek megtiltják a pengő kiszállítását (kisíbolását) az országból; ez az oka annak, hogy az importőrök a külföldi árúk behozatalához szükséges külföldi kifizetéseket (valutákat) csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével és útján kaphatják meg, az exportőrök pedig a külföldre kiszállított árúk után járó külföldi kifizetéseket a Magyar Nemzeti Banknak tartoznak beszolgáltatni.

Az 1931. óta bekövetkezett események azonban azt igazolták, hogy hiába védekezik a magyar állam a pengő külföldi értékének rontása ellen a legszigorúbb rendeletekkel: mindaddig, míg magyar értékpapírokat szabadon lehet külföldről behozni az országba, ki vagyunk téve annak, hogy a külföldi értékpapírtulajdonosok behozzák magyar papírjaikat, vagy legalább is azok szelvényeit, itt felveszik a kamatot, vagy osztalékot pengőkben, azt kisíbolhatják ismét külföldre és így tovább rontják valutánkat, mert minél több pengő kerül külföldön eladásra, a kínálat folytán annál jobban esik annak értéke. Eddig ez könnyen volt lehetséges, mert csak megfelelő külföldi partnerre volt szükség, aki a saját valutájáért ott megvásárolhatta a papírt és behozhatta hozzáánk.

De volt még egy másik káros hatása is annak, hogy külföldről szabadon lehetett magyar értékpapírokat behozni. Eddig az volt a helyzet, hogy amikor a budapesti tőzsdén a magyar értékpapírokban egészséges árfolyamok kezdtek kialakulni, a külföldről behozott kötvények és arbitrázsértékek olyan nagy tömegekben zúdultak a piacra (igen nagy lévén az árfolyamkülönbség), hogy itt azután nagy árfolyamrombolást végeztek, amiből mérhetetlen nagy kára volt az ország közgazdasági életének.

Ezek a jelenségek birták rá az államot, hogy kiadja az ú. n. *értékpapírnosztrifikálási rendeletet*. Az 1936. január 22.-én kiadott 300/1936. M. E. sz. rendelet kimondja ugyanis, hogy 1936. január 22.-től kezdve részvényeket és zálogleveleket, államadóssági, vagy más kötvényt, kincstárjegyet, kincstári váltót a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül az ország területére behozni tilos. Egyedüli kivétel az említett értékpapírok már lejárt

osztalék- és kamatszelvényei, amelyek továbbra is behozhatók. Továbbá: „Részvény osztalékszervényére, valamint záloglevél vagy kötvény szervényére fizetést teljesíteni, vagy a szervényre esedékes összeget a fél szabad rendelkezésére álló számlán jóváírni csak akkor szabad, ha a részvény, a záloglevél, illetőleg a kötvény belföldinek a tulajdonában van és ezt a szervény bemutatója a Magyar Nemzeti Bank által megállapított módon igazolja.”

Ezt a kormányrendeletet kiegészíti azután a Magyar Nemzeti Bank 450/1936. sz. körrendelete, amely megszabja, hogy mely bankoknál kell a belföldi értékpapírtulajdonosoknak a náluk lévő értékpapírokat bejelenteni, számjegyzékbe vétetni és lepecsételtetni. Legvégül pedig a Nemzeti Bank és a budapesti tőzsdetanács intézkedtek, hogy a jelzett határidőn túl a nemosztrifikált értékpapírok ezután külföldi tulajdonban levőknek tekintendők és tőzsdei szállításra nem alkalmasak. Nehogy pedig indokolatlan félelemtől vezetve egyes belföldi értékpapírtulajdonosok a nosztrifikálást elmulasszák, intézkedés történt arra nézve is, hogy a megbízott bankok a bejelentéseket teljes diszkrécióval kezeljék és azokat adózási célokra felhasználni ne lehessen.

A rendelet szerint összesen 14 iparvállalat és 4 pénzügyi részvény kerül nosztrifikálásra (az ismertebbek közül: Angol-Magyar Bank, Duna-Száva-Adria, Izzó, Magyar Hitel, Mák, Magyar cukor, Ofa, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Rima, Salgó, Urikányi), míg a záloglevelek és kötvények közül nem vonatkozik a rendelkezés azokra, amelyeket a magyar állam bocsájtott ki, vagy pedig, amelyek egyedül koronaértékre, illetőleg egyedül valamely forgalomban már nem lévő más belföldi pénznemre szólnak és fel van mentve a bejelentési kötelezettség alól a Kényszerkölcsön is. De ezek szervényeinek beváltásánál is szem előtt kell tartani azt a szabályt, hogy a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül külföldi javára fizetést teljesíteni tilos. Ha tehát a beváltó hely azt látja, hogy a szervény, illetőleg annak ellenértéke külföldit illet meg, vagy külföldi rendelkezésére áll, fizetést készpénzben vagy a fél szabad rendelkezésére álló számlán való jóváírás útján csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével teljesíthet.

A rendeletek szerint (IV. pont): „Külföldinek kell tekinteni a külföldön lakó természetes személyt, a külföldön székhellyel (teleppel) bíró jogi személyt és céget, az utóbbit akkor is, ha jogi személyisége nincs.” „Belföldinek kell tekinteni a belföldön lakó természetes személyt, a belföldön székhellyel (teleppel) bíró jogi személyt és céget, az utóbbit akkor is, ha jogi személyisége nincs. Külföldi cégnek Magyarországon levő telepe (fiókja, képvisellete) a belföldi céggel, belföldi cégnek külföldön levő telepe (fiókja, képvisellete) pedig a külföldi céggel egy tekintet alá esik.”

A nosztrifikálásnak ránk nézve a következő előnyös következményei lesznek: 1. Megakadályozzuk azt, hogy a külföldi értékpapírtulajdonos a szelvények beváltása által olyan pengőösszegekhez jusson, amelyekkel szabadon, a jegybank valutapolitikai törekvéseivel ellentétben is rendelkezhetik. Ezzel hatályosabbá válik a devizaellenőrzés és a pengő értéke külföldön megszilárdul. — 2. Az értékpapírbejelentések feldolgozása után tisztán fogjuk látni, hogy kötvény- és részvénytulajdonok formájában ténylegesen mennyivel tartozunk a külföldnek. (Szakértők becslései szerint összes értékpapírjainknak mintegy kétharmadrésze van csak belföldiek kezében, egyharmadrésze ellenben külföldön forog.) A nosztrifikálással tehát Magyarország voltaképpen mérleget készít külföldi adósságairól, amivel újból bebizonyítjuk fizetési jóindulatunkat a legközvetlenebb és legnyomasztóbb adósságok terén és így nemzetközi hitelképességünk növekedni fog. — 3. Minthogy a külföldről besíbolt papírok kínálata megszűnik, az árfolyamok lényegesen emelkednek (hossz). Ennek az árfolyamemelkedésnek, hosszának erőteljességére jellemző, hogy pl. a kötvények árfolyama olyan magasra emelkedett, amilyen még az 1931. évi bankzárlat előtt sem volt. Így a Budapest-székesfővárosi 1910. évi kölcsönt 232, az 1914.-it 356, az 1927.-it 80.5 árfolyammal keresték, nagy áruhiány mellett, a Speyer-kötvényt, melynek tőzsdei jegyzése nincs, 72-vel. Általában a nagy pénzintézetek külföldi valutára szóló címletei 79—80 százalékra emelkedtek. Ez a nagy hossz különben azzal magyarázható, hogy az árfolyamok stabilizációja után átlagban 5%-os hozamra lehet majd számítani az értékpapírokban, ami már a mai viszonyok mellett igen jó tőkebefektetés. — A részvények köztudomás szerint éveken keresztül igen elhanyagoltak voltak. Most a nosztrifikálás után természetesen itt is bizonyos átértékelési folyamatok várhatók, mert a részvények jövedelmezőségének hozzá kell számítani a kötvényekéhez. Csak azokban a részvényekben van lanyhaság, amelyekre nem rendelték el a nosztrifikálást, épen ezért illetékes körök mozgalmat indítottak ezeknek a nosztrifikálására is.

Végül még csak annyit a nosztrifikálásról, hogy ez nem kötelező ugyan, de minthogy nosztrifikálatlan értékpapírok a tőzsdén nem szállíthatók, saját érdekében mindenki lepecsételteti a papírjait.

II. Az értékpapírok adás-vételi költségei.

a) *Értékpapírforgalmi adó.* Ez tulajdonképeni őse a mai ún. n. általános forgalmi adónak, mert míg ezt csak a háború után léptették életbe és leróását nemcsak a hivatásos kereskedőkre nézve tették kötelezővé, hanem forgalmi adóköteles lett az ügyvéd, az orvos, a mérnök, a vállalkozó munkából eredő bevétele, addig az értékpapírforgalmi adó már a békeévekben is fontos

tényezője volt az állami bevételeknek. A törvény szerint az értékpapírforgalmi adót mindannyiszor le kell róni, ahányszor a papír gazdát cserél, ennek következtében az adó egy-egy érték-papírügyletnél többszörösen jelentkezhetik.

1. Ha a vevő is, az eladó is tőzsdetag (ügynök), az adó egyszer rovandó le, vagyis egyszeres adót kell fizetni. Ezt a két fél megosztja egymással, tehát az eladóra is, a vevőre is félszeres adó jut.

2. Ha a vevő is, az eladó is Budapesten lakó magánfél, minthogy a tőzsdén csakis tőzsdetagoknak szabad ügyletet kötni, kénytelenek ügynökhöz fordulni. A papír először az eladó magánféltől az eladó ügynökhöz kerül, innen a vevő ügynökhöz, végül a vevő magánfélhez. A papír háromszor cserél gazdát, háromszor kell leróni az adót, tehát az eladó félre is, a vevő félre is másfélszeres adó jut.

3. Ha a vevő is, eladó is Budapesten lakó magánfél és nem közvetlenül ügynökhöz, hanem bankhoz fordul az ügylet lebonyolítása végett, mindkét bank újból ügynököt kénytelen megbízni az eladás-vétellel. Az előbbi gondolatmenet szerint most már ötször cserél gazdát a papiros, ötszörös lesz a lerovandó adó, ezt ismét megosztják a vevő és az eladó és így egy-egy félre két és félszeres adó jut.

4. Ha a vevő is, eladó is vidéken lakó magánfél, vidéki bankokhoz fog fordulni értékpapír-ügyletének lebonyolítása végett. A vidéki bankok természetesen a velük összeköttetésben álló fővárosi bankokhoz továbbítják a megbízást, tehát az értékpapír most 7-szer cserél gazdát, a hétszeres adó felét, vagyis a három és félszeres adót kell lerónia a vevőnek és eladónak egyaránt.

A fenti részletezés szerint tehát az értékpapírszámításnál felszámított adó lehet félszeres, másfélszeres, két és félszeres, három és félszeres; de lehetnek még más kombinációk is. Pl. ha a két fél egyike vidéki bankhoz fordul, a másik pedig közvetlenül egy tőzsdetaghoz, akkor a papír a vidéki féltől a vidéki bankhoz, innen a tőzsdetaghoz kerül (vagy megfordítva), tehát most csak két gazdacseré van, egy-egy félre egyszeres adó esik.

Az értékpapírforgalmi adó az árfolyamérték minden megkezdett 100 P-je után számítandó és pedig az *egyszeres* adótétel: kötvényeknél minden megkezdett 100 P árfolyamérték után 2 fillér. Vidéki bankok azonban a Tébe megegyezése alapján vételnél 7 fillért, eladásnál 9 fillért számítanak fel 100 P-s egységenként. Részvényeknél az adószámítási kulcs igen komplikált, vidéki bankok vételnél 20 fillért, eladásnál 22 fillért számítanak fel ugyancsak közmegegyezés alapján.

b) *Alkuszdíj*. Minthogy értékpapírt csakis alkusz közvetítésével lehet vásárolni, minden értékpapírügyletnél alkuszdíj is szerepel, mint költségétel. Az alkuszdíj *fix kamatozású papí-*

roknál 2 ezrelék az árfolyamértékből, de kötésenkint minimálisan 2 P, ha egy kötés árfolyamértéke 1—500 P közt van, illetve 3 P, ha egy kötés árfolyamértéke 500—1500 P közt van és maximálisan 5 P kötésenkint. (Kötésnek nevezzük azt a legkisebb mennyiséget, amelyet a tőzsdén venni, vagy eladni lehet. Hogy a tőzsdén jegyzett papírokból mennyi tesz ki egy kötetet, azt a hivatalos Árjegyző-Lap minden száma közli az árfolyamokkal együtt.) — *Részvényeknél* az alkuszdíj 2 és fél ezrelék az árfolyamértékből, de minimálisan 3 P kötésenkint, ha egy kötés árfolyamértéke 500—1600 P közt van és maximálisan 10 P kötésenkint. Hadikölcsönnél azonban 5 ezrelék az árfolyamértékből, de minimálisan 1 P kötésenkint.

c) *Leszámolódíj (zsíródíj) és leszámolási illeték.* Az értékpapírok ügyleteit kétféleképpen lehet lebonyolítani. *A közvetlen lebonyolításnál* az üzletkötést követő tőzsdenapon (melyet a tőzsdenaptár közöl), az eladó fél jegyzék kíséretében átadja a papírokat a vevőnek és rögtön átveszi az érte járó összeget. — Az ú. n. *elszámolásra* kötött ügyleteket azonban a *Leszámoló Iroda (zsíró)* közvetíti. Az ilyen ügyleteket a fél az irodában bejelenti, az iroda a bejelentések alapján megállapítja, hogy az egyes zsírótagok a hét folyamán a különböző papírokból mennyivel többet adtak el, mint amennyit vettek (vagy megfordítva), továbbá azt, hogy a kialakult árfolyam szerint mennyivel nagyobb összeg jár az egyes tőzsdetagoknak az eladásokért, mint amennyit fizetniük kell a vételekért és ennek alapján a fizetőnapon az ú. n. *kasszanapon* végeredményképen melyik papírból mennyit kell átadniok és mennyi pénzt kell kapniok (vagy megfordítva: mennyi papírt kell átvenniük és mennyit kell fizetniük összesen). A leszámoló iroda a mennyiségi elszámolásért *leszámolódíjat*, az értékelszámolásért *leszámolási illetéket* számít fel.

A leszámolódíj egysége a tőzsdén az árfolyamérték 1 ezreléke, de a bankok $3\frac{3}{4}$ ezreléket számítanak az árfolyamérték után, még pedig mindig minimálisan 60 fillért és maximálisan 2.40 P.-t kötésenkint.

A leszámolási illeték az árfolyamérték 0.1 ezreléke. Ha azonban az ügylet lebonyolítása közvetlenül történik (ex zsíró), akkor természetesen nem számítunk sem leszámolódíjat, sem leszámolási illetéket.

d) *Jutalék.* A fővárosi bankok értékpapírügyletekért a kötvényeknél rendszerint 1 ezrelék jutalékot számítanak fel a kamatos érték után, részvényeknél pedig 2 és fél ezreléket. Vidéki bankok mindkét esetben 2 és fél ezreléket.

e) *Általános forgalmi adó.* Az alkusz a neki járó alkuszdíjért, a leszámoló iroda a leszámolódíjért és a leszámolási illetékért, a bank a jutalékért 3% általános forgalmi adót tartozik leróni. Ezt a forgalmi adót a törvény szerint joga van áthárítani

a vevőre, illetve eladóra és így az elszámolásban mindenkor szerepel a 3% általános forgalmi adó is, melyet tehát az alkuszdíj, leszámolódíj, leszámolási illeték és bankjutalék együttes összegéből kell számítani. Csak az értékpapírforgalmi adó van mentesítve az általános forgalmi adó alól, minthogy az is állami illeték.

f) *Egyéb költség* címén a bank, illetve a bizományos felszámítja az ügylettel kapcsolatban kiadott tényleges költségeit (posta-, telefon-, táviratköltségeket).

Hangsúlyoznunk kell, hogy minden felmerülő költséget a megbízónak kell viselnie, akár vételre, akár eladásra adott megbízást. Ennélfogva vételügyletnél a költségeket mindenkor hozzáadjuk (növelik kiadásunkat), eladásnál pedig levonjuk (csökkentik bevételünket).

III. Példák az értékpapírügyletekre.

1. <i>Vétel</i> (vidéki banknál),	Szeged, 1936. március 27.
1000 dollár n. é. (2 kötés) Népszöv. kölcsön à 71.68	2.414.18 P
3.368.— P	7 és fél % kamat 65 napra
	39.29 P
	<u>2.453.47 P</u>

Értékpapírforgalmi adó 25 egység után à 7 fillér	1.75	
2 és fél ezrelék alkuszdíj (2.414.18)	6.04	
Leszámolódíj 2 kötés után à 2.40 (maximum)	4.80	
0.1 ezrelék leszámolási illeték (2.414.18)	0.24	
2 és fél ezrelék jutalék (2.453.47)	6.13	
3% forgalmi adó (17.21)	0.52	
Költség	1.26	20.74 P
	<u>Összes kiadás:</u>	<u>2.474.21 P</u>

2. <i>Eladás:</i> (fővárosi banknál)	Budapest, 1936	
500.000 K n. é. (3 kötés) 6%-os Hadikölcsön à 0.09	270.— P	
Értékpapírforgalmi adó 3 egység után à 5 fillér	0.15	
Alkuszdíj 3 kötés után à 1.— P (minimális)	3.—	
Leszámolódíj 3 kötés után à 0.60 P (minimális)	1.80	
0.1 ezrelék leszámolási illeték	0.03	
1 ezrelék jutalék	0.27	
3% forgalmi adó (5.10)	0.15	
	<u>5.40 P</u>	
	<u>Összes bevétel</u>	<u>264.60 P</u>

3. <i>Vétel:</i> (fővárosi banknál, leszámolásra, kasszanap dec. 26.)	Budapest, 1936. december 21.
10,000.000.— K n. é. Kényszerkölcsön à 63½	635.— P
800.— P	5% kamat 175 napra
	19.44 P
	<u>654.44 P</u>

Adó 7 egység után à 5 fillér	0.35	
2 ezrelék alkuszdíj (635.—)	1.27	
1 ezrelék jutalék (654.44 P)	0.65	
3% forgalmi adó (1.92·P)	0.06	2.33 P

Valuta (Va) pr dec. 26. 656.77 P

4. <i>Eladás:</i> (vidéki banknál)	Szeged, 1936	
10 darab = 4.800 K n. é. (1 kötés) Budapest szfv. kölcs.		
1914. à 336.— tel-quel		3.360.— P
Adó 34 egység után à 9 f.	5.06	
Alkuszdíj 1 kötés után à 5.— (max.)	5.—	
Leszámolódíj 1 kötés után à 2.40 (max.)	2.40	
0.1 ezrelék leszámolási illeték	0.34	
2 és fél ezrelék jutalék (3360.—)	8.40	
3% forgalmi adó (16.14)	0.48	
Költség	1.62	21.50 P

Összes bevétel: 3.338.70 P

5. <i>Vétel:</i> (fővárosi banknál)	Budapest, 1936	
100 darab (5 kötés) Szegedi Kenderrészvény à 45.25	4525.—	P
Adó 46 egység után à 18 fillér	8.28	
Alkuszdíj 5 kötés után à 4.— (min.)	20.—	
Leszámolódíj 5 kötés után à 2.40 (max.)	12.—	
0.1 ezrelék leszámolási illeték	0.45	
2 és fél ezrelék jutalék (4525)	11.31	
3% forgalmi adó (43.76)	1.31	53.35 P

Összes kiadás: 4578.35 P

6. <i>Eladás:</i> (vidéki banknál)	Szeged, 1936	
100 darab (4 kötés) Rimamurányi részvény à 67.40	6.740.—	P
Adó 68 egység után à 22 fillér	14.96	
2 és fél ezrelék alkuszdíj (6740.—)	16.85	
Leszámolódíj 4 kötés után à 2.40 (max.)	9.60	
0.1 ezrelék leszámolási illeték	0.67	
2 és fél ezrelék jutalék (6740.—)	16.85	
3% forgalmi adó (43.97)	1.32	60.25 P

Összes bevétel: 6.679.75 P

A fenti példákban lehetőleg mindenféle esetet bemutattunk. Az alkuszdíj és a leszámolódíj számításánál utaljunk arra, hogy a szabályos (ezrelékes) tételek általában normális árfolyamok mellett érvényesek, ellenben igen alacsony árfolyamok mellett a minimális, túlmagas árfolyamok mellett a maximális tételek lépnek érvénybe. Egyébként természetesen ezeket a tételeket nem kell (sőt nem szabad) betanultatnunk, hanem a tanulók jegyezzék le és az egyes példáknál ők maguk alkalmazzák a szükséges tételeket. Hívjuk fel továbbá a tanulók figyelmét arra is, hogy

a sokféle költség közül az értékpapíradó és a forgalmi adó az államé, az alkuszdíj az alkuszé, a leszámolódíj és leszámolási illeték a Leszámoló irodáé, a jutalék a banké. Vidéki bankok természetesen mindig felszámítanak költségeket is, fővárosiak csak ritkán, mert helyben vannak. — A mellékszámításoknál mindig a legrövidebb utat válasszuk (előnyös műveletek).

Megjegyzések és mellékszámítások a példához.

1. Fixkamatozású papírok árfolyama százalékos, tehát a 71.68-as árfolyam azt jelenti, hogy minden 100 P névértékű Népsz. kölc. 71.68 P-t ér. Minthogy a kötvény dollárra szól, legelőször a névértéket át kell számítani pengőre. Az átszámítás az előző napi (március 26.-i) dollárkifizetés (deviza) középárfolyamával történik. Feltéve, hogy ezen a napon a dollárkifizetés középárfolyama 336.80 volt, ami 100 dollára vonatkozik, az 1000 dollár névértékű Népsz. kölc. névértéke pengőben: 3.368.—. Ennek századrészét szorozzuk a kötvény árfolyamával, 71.68-cal:

33.68 × 71.68	
23576	(a szorzást természetesen a legelőnyösebben,
20208	3 tizedesnyi pontossággal végezzük)
2694	
2414.182	

A Népsz. kölc. 7 és fél %-os kamatszélvényei február 1-én és augusztus 1-én járnak le, így tehát az eladónak még kell térítenünk a névérték után járó kamatnak azt a részét, amely öt az utolsó szelvénylejárattól (febr. 1.) a mai napig még megilleti. Február 1.-től március 1.-ig van 30 nap (kamatszámításban minden hónap 30 napos), márc. 1.—márc. 27.-ig 26 nap, összesen 56 napi kamatot kell visszafizetnünk. A kulcsszám 4.800, tehát 48 napi kamat a névérték századrésze. Felbontással:

48 napra	33.68 P	
8 „	5.61 P	(hatodrésze)
56 napra	39.29 P	

Az értékpapíradót az árfolyamérték minden megkezdett 100 P-je után kell leróni, itt tehát (2.414.18) 25 egység lesz. Az egyszeres adó 2 fillér lenne, de vidéki bank ezt 3 és félszeresen számítja, tehát most 7 fillér.

Az alkuszdíj az árfolyamérték (2.414.18) 2 és fél ezreléke (¼ %).

A bankjutalék a kamatos értékből (2.453.47) számítandó.

Az alkuszdíj, leszámolódíj, leszámolási illeték és bankjutalék összegéből (17.21) 3% forgalmi adó rovandó le.

2. A Hadikölc. önnél az árfolyam 100 K névértékre vonatkozik, tehát a jegyzés szintén százalékos. Kamatszámítás nincs, mert a kamat olyan csekély, hogy számba sem jöhet. Az értékpapíradó most csak 2 és félszeres (Budapest), tehát 5 fillér egységenként. Itt 3 megkezdett 100 P-s árfolyamérték van (270 P),

3 egység lesz. — Az alkuszdíj a Hadikölcsönnél (kivétel!) minimálisan 1 P kötésenkint.

3. A vételt *leszámolásra* kötöttük, ami azt jelenti, hogy az értékpapír szállítása és a fizetés is csak a kasszanapon (jelen esetben dec. 26.-án) történik. — A Kényszerkölcsönt a tőzsdén nem jegyzik, ez tehát csak a Leszámoló iroda megkerülésével (ex zsiró) szállítható. Ugyanezen oknál fogva itt kötéség nincs.

A Kényszerkölcsönnél az árfolyam egymillió papírkorona névértékre vonatkozik, tehát az árfolyamérték jelen esetben $10 \times 63\frac{1}{2}$, vagyis 635. A kamatláb 5% és pedig csak egy szelvény van, amely július 1-én jár le és így a kamat július 1.-től dec. 26.-ig (a fizetés napjáig) számítandó. A hónapokat 30 naposaknak véve, ez 175 napnak felel meg. A kamat mindig a névértékből számítandó, tehát a 10,000.000 K-t (12.500 papírkorona=1 P) 800 P-nek vesszük. A kulcsszám 7200, tehát 72 napra a kamat a névérték századrésze: 8 P. Ezt mindjárt kétszeresen véve:

144 napra	16.— P
24 „	2.667 P (hatodrészt)
6 „	0.665 P (előbbinek a negyedrésze)
1 „	0.111 P (előbbinek a hatodrésze)
<hr/>	
175 napra	19.444 P

Az értékpapíradó 7 megkezdett 100 P árfolyamérték lévén, 7 egységért jár és pedig budapesti banknál két és félszeres, tehát 5 fillér. — Az alkuszdíjat az árfolyamértékből, a jutalékot a kamatos értékből számítjuk.

4. Budapest szívf. kölcsöneiben mostanában igen élénk forgalom van. Az 1914. kibocsátású kölcsönnél az árfolyam 1 drb. 480 K névértékű címletre vonatkozik és pedig a kamatot már beleszámítva. Ezt a jegyzési módot tel-quel-nek hívjuk. (Egyébként 4 és félszázalékot kamatozik, a szelvények jan. 1.-én és júl. 1.-én esedékesek és négyféle valutára szólnak: 480 K=408 M=240 hollandi forint=504 svájci frank=20 paund. A kamatot a szelvények beszoállítására ellenében bármelyik kiválasztott valutának hivatalos pengő árfolyamával fizetik ki.) — Egy kötés 10 darab 480 K-s címlet, vagyis 4800 K.

Kamatszámítás tehát nincs. Értékpapíradó vidéken 9 fillér egységenkint (jelen esetben 34 megkezdett 100 P van). Az alkuszdíjnál most a maximumot számítják, mert a szabályos tétel ennél (2 ezrelék) igen nagy volna. — Hasonlóképen a leszámolódíjnál is a maximumot kell venni.

5. Az árfolyam részvényeknél egy darabra vonatkozik. — Az adó fővárosi banknál a részvényeknél 18 fillér egységenkint. — Az alkuszdíjnál most a minimumot számítjuk, mert ez nagyobb, mint a szabályos 2 és fél ezrelékes tétel. — Viszont a leszámolódíjnál a maximális tételt alkalmazzuk, mert ez kisebb, mint a szabályos 3 és $\frac{3}{4}$ ezrelék.

6. Az adó számítása: $20 \times 68 = 13.60$ és ehhez hozzáadjuk ennek a tizedrészét: 1.36, összesen 14.96.

Az összes példákhoz: 2 és félezreléket mindenkor egynegyedszázaléknak számítassunk, mert akkor nem kell mellékszámítást írni. — A 3% forgalmi adó számításánál sem szabad leírni számokat: a tizedespont eltolásával nyert számot (a harmadik tizedest is megszorozva és esetleg ettől javítást

véve) 3-mal szorozzuk és mindjárt beírjuk a megfelelő helyre. — 3 és $\frac{3}{4}$ ezretékes tételnél, (amennyiben ezt kell alkalmaznunk a leszámolódíjnál) a mellékszámításon előbb 3 ezreléket írunk fel, alája írjuk ennek negyedrészt és összeadjuk. — Az összes előforduló mellékszámításoknál mindig 3 tizedesre dolgoztassunk, mert különben a fillérek nem lesznek pontosak.

Eckerdt Elek.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

A nemzeti zászló jelentőségének méltatása.*)

Kedves Tanulóifjúság!

Az idei nyaram utolsó szakaszát egy csöndes kis fürdőhelyen töltöttem. Gyógyulást, üdülést kereső emberek élték ott eseménytelen életüket.

Egyik napon a fürdőben szokatlan élenkséget észleltem. „Ki az?” „Hogy hívják?” „Melyik?” — és így tovább. A kérdések tömege röpködött a levegőben.

Körülnézek. Látom ám, hogy az érdeklődés egy fiatal embernek szól, aki az úszómedence szélén ül és csöndesen beszélget a társaságával. A fején azonban a magyar olimpiai vízipólócsapat jellegzetes fürdősapkája, testén pedig a közismert, magyar címerrel díszített, piros melegítő zubbony volt. Azonnal tudta mindenki, hogy egyik olimpiai bajnok a fürdő vendége és legfeljebb a neve után érdeklődött az, aki tudni akarta, melyik a sok közül.

Mi árulta el a vendég kilétét? *Azok a jelvények, amelyeket a fürdőruhadarabjain viselt.* Szót sem váltottunk vele, mégis tudtuk, kicsoda.

A nyelven kívül tehát van még egy másik, egy ősbibb., régebbi beszéd, és ez a *jelbeszéd*. Ezt az ember már akkor használta, amikor még nem rendelkezett elég szóval gondolatai kifejezésére. Bizonyos jelekkel értette meg magát, mert a jelbeszéd sokszor rövidebb a nyelvbeszédnél, tömörebb, sokatmondóbb.

Ahogy a kisgyermek is jelbeszéddel érteti meg magát ad-

* Elmondta: *Tóth Anna* szakvezető tanár a gyakorló polgári iskola f. évi szeptember hó 9-én tartott tanévnyitó ünnepélyén.